

Věc C-626/23 [Sergamo]ⁱ**Shrnutí žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podle čl. 98 odst. 1
jednacího řádu Soudního dvora****Datum doručení:**

12. října 2023

Předkládající soud:Tribunal Superior de Justicia de Madrid (Vrchní soud v Madridu,
Španělsko)**Datum předkládacího rozhodnutí:**

13. září 2023

Navrhovatel:

XXX

Odpůrce:

Instituto Nacional de la Seguridad (INSS)

Předmět původního řízeníStarobní důchod – Příspěvek pro důchodce, kteří měli děti – Žádost o příspěvek
podaná důchodcem-mužem**Předmět a právní základ žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce**Článek 267 SFEU – Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce – Směrnice
79/7/EHS – Rovné zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení –
Příspěvek k důchodu pro důchodce, kteří měli děti – Přiznání příspěvku všem
důchodkyním – Požadavky kladené na důchodce-muže – Přímá diskriminace –
Možná odůvodněníⁱ Název projednávané věci je fiktivní. Neodpovídá skutečnému jménu žádného z účastníků řízení.

Předběžná otázka

Musí být směrnice Rady 79/7/EHS ze dne 19. prosince 1978 o postupném zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení a články 20, 21, 23 a čl. 34 odst. 1 Listiny základních práv Evropské unie vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, jako je právní úprava, o kterou se jedná v původním řízení a která stanoví nárok na příspěvek k důchodu pro osoby pobírající příspěvkový starobní důchod, které měly vlastní nebo osvojené děti, přičemž je ale automaticky poskytován ženám, zatímco v případě mužů se požaduje, aby buď pobírali vdovecký důchod v důsledku úmrtí druhého rodiče a aby některé z dětí pobíralo sirotčí důchod, nebo aby narozením nebo osvojením dítěte došlo k přerušení nebo narušení jejich profesní kariéry (za podmínek stanovených zákonem a výše popsaných)?

Uplatňovaná ustanovení unijního práva

- Listina základních práv Evropské unie, články 20, 21, 23 a čl. 34 odst. 1.
- Směrnice 79/7/EHS o postupném zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení, bod 2 a 3 odůvodnění a články 1, 2 a čl. 3 odst. 1, 4 a 7.

Uplatňovaná ustanovení vnitrostátního práva

Ley General de la Seguridad Social (obecný zákon o sociálním zabezpečení) [v konsolidovaném znění přijatém prostřednictvím Real Decreto Legislativo 8/2015, de 30 de octubre (královské legislativní nařízení č. 8/2015 ze dne 30. října 2015), BOE č. 261 ze dne 31. října 2015; dále jen „LGSS“], ve znění novely vložené prostřednictvím Real Decreto-ley 3/2021, de 2 de febrero (královské nařízení s mocí zákona č. 3/2021 ze dne 2. února 2021)

Článek 60 LGSS, který upravuje tzv. „příspěvek k důchodu poskytovaný za účelem snížení rozdílu ve výši důchodů žen a mužů“, stanoví:

„1. Ženy, které měly nejméně jedno dítě a pobírají příspěvkový starobní, trvalý invalidní nebo vdovský důchod, mají nárok na příspěvek za každé dítě, a to s ohledem na obecný dopad nerovnosti mezi důchody žen a mužů na výši příspěvkových důchodů vyplácených ze systému sociálního zabezpečení ženám. Nárok na příspěvek za každé dítě se ženě přiznává nebo zachová, nepodal-li žádost o tento příspěvek druhý z rodičů nebo nebyl-li mu příspěvek přiznán, a pokud je druhým rodičem rovněž žena, přiznává se té z žen, která pobírá veřejný důchod v nižší částce.

V případě mužů se nárok na příspěvek přiznává, je-li splněna některá z následujících podmínek:

a) pobírání vdoveckého důchodu v důsledku úmrtí druhého rodiče společných dětí, pod podmínkou, že má některé z dětí nárok na sirotčí důchod;

b) splnění nároku na starobní nebo trvalý invalidní příspěvkový důchod současně s přerušением nebo narušením profesní kariéry v důsledku narození nebo osvojení, v souladu s následujícími podmínkami:

1. v případě dětí narozených nebo osvojených do 31. prosince 1994 existence více než 120 dnů bez odvádění příspěvků během devíti měsíců předcházejících narození a během tří let následujících po tomto datu, nebo v případě osvojení v období tří let následujících po vydání soudního rozhodnutí o osvojení, za předpokladu, že celková částka přiznaných důchodů je nižší než částka, která by příslušela ženě.

2. v případě dětí narozených nebo osvojených od 1. ledna 1995 je nutné, aby výše vyměřovacích základů za 24 měsíců následujících po dni narození nebo po vydání soudního rozhodnutí o osvojení byla o více než 15 % nižší než výše vyměřovacích základů za 24 bezprostředně předcházejících měsíců, za předpokladu, že celková částka přiznaných důchodů je nižší než částka, která by příslušela ženě.

[...]

2. Přiznáním příspěvku druhému rodiči zaniká příspěvek, který byl již přiznán prvnímu rodiči [...].

3. Tento příspěvek má pro všechny účely právní povahu veřejného příspěvkového důchodu.

Výše příspěvku na dítě je určena v příslušném Ley de Presupuestos Generales del Estado (zákon o obecném rozpočtu státu). [...].

Výše příspěvku se nezohlední při uplatnění horní hranice důchodu [...].“

Třicáté sedmé dodatkové ustanovení LGSS stanoví:

„Časový dosah příspěvku k příspěvkovému důchodu poskytovanému za účelem snížení rozdílu ve výši důchodů žen a mužů.

1. Nárok na přiznání příspěvku k příspěvkovému důchodu poskytovanému za účelem snížení rozdílu ve výši důchodů žen a mužů, který je stanoven v článku 60, bude zachován, dokud bude rozdíl ve výši starobních důchodů žen a mužů, na něž vznikl nárok v předchozím roce, vyšší než 5 %.

2. Rozdílem ve výši starobních důchodů mužů a žen se pro účely tohoto zákona rozumí procentní podíl vyjadřující rozdíl mezi průměrnou částkou starobních příspěvkových důchodů mužů a žen, na něž vznikl nárok v předchozím roce.

[...]“.

Stručné shrnutí skutkového stavu a řízení

- 1 Navrhovatel je důchodcem a otcem tří dětí narozených v letech 1979, 1984 a 1986. Požádal Instituto Nacional de la Seguridad Social (Národní úřad sociálního zabezpečení, Španělsko, INSS), aby mu přiznal příspěvek k příspěvkovému důchodu za účelem snížení rozdílu ve výši důchodů žen a mužů (dále jen „sporný příspěvek“), který je stanoven v článku 60 LGSS.
- 2 INSS na tuto žádost neodpověděl. Proti tomuto implicitnímu zamítnutí podal navrhovatel žalobu k Juzgado de lo Social n.º 4 de Madrid (Soud pro věci pracovněprávní a sociální č. 4 v Madridu), neboť se v zásadě domníval, že bylo nezákonné, protože právní úprava sporného příspěvku je v rozporu s unijním právem, zejména se směrnicí 79/7/EHS.
- 3 Juzgado de lo Social n.º 4 de Madrid (Soud pro věci pracovněprávní a sociální č. 4 v Madridu) žalobu zamítl, neboť se v zásadě domníval, že článek 60 LGSS je v souladu s unijním právem.
- 4 Navrhovatel podal proti rozsudku dotčeného soudu odvolání k Tribunal Superior de Justicia de Madrid (Vrchní soud v Madridu).

Hlavní argumenty účastníků původního řízení

- 5 Navrhovatel se domnívá, že článek 60 LGSS porušuje směrnicí 79/7/EHS a judikaturu vyplývající z rozsudku Soudního dvora ze dne 12. prosince 2019, Instituto Nacional de la Seguridad Social (Příspěvek k důchodu pro matky), C-450/18, EU:C:2019:1075 (dále jen „rozsudek C-450/18“). Tvrdí, že rozdíl v zacházení s muži a ženami obsažený v původním znění článku 60 LGSS, který Soudní dvůr prohlásil za neslučitelný se směrnicí 79/7/EHS, je zachován i ve stávajícím znění článku 60 LGSS, jelikož požadavek týkající se přerušení profesní kariéry není kladen na ženy, ale na muže ano.
- 6 V předkládacím usnesení nejsou uvedeny argumenty INSS.

Stručný popis odůvodnění žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

- 7 Je třeba určit slučitelnost právní úpravy sporného příspěvku se směrnicí 79/7/EHS a s články 20, 21, 23 a čl. 34 odst. 1 Listiny.
- 8 Právní úprava dotčeného příspěvku totiž obnáší rozdíl v zacházení s muži a ženami, jelikož mužům ukládá prokázat, že splňují určité požadavky, které se od žen nevyžadují. Je třeba mít na paměti, že rozsudek C-450/18 určil, že směrnice 79/7/EHS musí být vykládána v tom smyslu, že brání takové vnitrostátní právní úpravě, jako byla právní úprava obsažená v tomto článku 60 LGSS před jeho

novelou provedenou královským nařízením s mocí zákona č. 3/2021, která stanovila nárok na příspěvek k důchodu pro ženy, které měly alespoň dvě vlastní nebo osvojené děti a pobíraly příspěvkový důchod v rámci státního systému sociálního zabezpečení, kdežto muži ve stejné situaci neměli na takový příspěvek k důchodu nárok.

- 9 Španělský zákonodárce na tento rozsudek reagoval tak, že pozměnil článek 60 LGSS a změnil název příspěvku. Nyní nárok vzniká rodičům jednoho nebo více dětí, ačkoli částka se liší v závislosti na počtu dětí. Zároveň se stanovilo, že sporný příspěvek pozbude platnosti, jakmile procento vyjadřující rozdíl mezi průměrnou částkou příspěvkových starobních důchodů mužů a žen, na něž vznikl nárok v předchozím roce (rozdíl ve výši důchodů žen a mužů), nebude vyšší než 5 %.
- 10 Nová právní úprava rovněž umožňuje čerpat sporný příspěvek mužům, ale klade na ně další požadavky, které od žen nevyžaduje:
 - buď aby pobírali vdovecký důchod v důsledku úmrtí druhého rodiče společných dětí a kromě toho, aby některé z dětí mělo nárok na sirotčí důchod (je nutné mít na paměti, že sirotčí důchod se nepřiznává nebo končí, když dítě dosáhne 23 let věku, ledaže by bylo osobou se zdravotním postižením);
 - nebo aby přerušili svou profesní kariéru či aby byla jejich profesní kariéra narušena narozením nebo osvojením v souladu s konkrétními právními podmínkami, které se liší v případě dětí narozených nebo osvojených před 31. prosincem 1994.
- 11 Tyto požadavky se nevztahují na ženy, takže ženy, pokud měly jedno či více dětí, mají na sporný příspěvek nárok automaticky. Tyto požadavky se vždy vztahují na rodiče mužského pohlaví, a nikoli ženského pohlaví, nezávisle na pohlaví druhého rodiče, které může být stejné, či nikoli.
- 12 Jestliže zákon zavádí rozdílné zacházení z důvodu pohlaví, je nutné, aby zákonodárce tento rozdíl dostatečně odůvodnil cíli, jimiž je kompenzace základních sociálních nerovností, a to nejen pouhým prohlášením, že účelem opatření je obnovit skutečnou rovnost, ale také musí důsledně a důkladně prokázat, že dopad rozdílu odpovídá danému účelu, jakož i to že omezení formálního práva rovnosti je přiměřené zamýšlenému cíli. Nestačí proto samotný účel, ale je také nutné opatření vhodně a přiměřeně nastavit.
- 13 V tomto případě se odůvodnění rozdílného zacházení z důvodu pohlaví v bodech odůvodnění královského nařízení s mocí zákona 3/2021 omezuje na konstatování, že návrh právní úpravy usiluje o nastavení sporného příspěvku tak, aby byl pákou ke snížení nerovnosti ve výši důchodů žen a mužů, která je odrazem podřadného postavení žen na trhu práce, neboť historicky přebíraly hlavní úlohu v péči o děti, ale ponechává otevřenou možnost, aby otcové, kteří prokáží, že evidence jejich odvodů vykazuje ztrátu způsobenou tím, že převzali péči o narozené nebo

osvojené dítě, měli na příspěvek nárok. To znamená, že podle bodů odůvodnění se jedná o kombinaci pozitivního opatření ve prospěch žen („pokud žádný z rodičů nedoloží ztrátu v záznamech svých odvodů, pobírá příspěvek žena“) a možnosti, aby jej využili muži, kteří by se nacházeli ve srovnatelné situaci.

- 14 Toto odůvodnění je však nedostatečné. Na jedné straně, tvrzení, že pokud žádný z rodičů nedoloží ztrátu ve výkazu svých odvodů, obdrží sporný příspěvek žena, není správné, neboť pokud chybí žena, která by tento příspěvek pobírala (protože nemá nárok na důchod, k němuž by byl připočten, protože o něj nepožádala nebo protože žádný z rodičů není žena), mají rodiče mužského pohlaví k tomu, aby měli na tento příspěvek nárok, i nadále povinnost prokazovat narušení své profesní kariéry. Jedinou výjimkou je předpoklad, že by existoval vdovecký důchod, ale v tom případě se navíc požaduje, aby některé z dětí pobíralo sirotčí důchod, čímž se tento předpoklad stává velmi omezeným. Kromě toho, pokud by jeden z rodičů byl muž a druhý byla žena, i kdyby první z nich doložil narušení a druhý nikoli, i nadále by se sporný příspěvek přiznával ženě s výjimkou případů, kdy by byla celková částka důchodů přiznaných muži nižší než celková částka důchodů ženy.
- 15 Za druhé, konkrétní nastavení narušení profesní kariéry, které se vyžaduje od mužů, vzbuzuje vážné pochybnosti. Nejsou známy studie dopadu, jež by zákonodárce k nastavení těchto požadavků použil. *Prima facie* se zdá, že tak, jak jsou navrženy, *de facto* brání nároku většiny mužů na sporný příspěvek a že, kdyby byly kladeny na ženy, pravděpodobně by bránily i jejich nároku na příspěvek. Tyto požadavky by tedy mohly vést k obnovení rozdílného zacházení s muži a se ženami, o němž rozsudek C-450/18 rozhodl, že je v rozporu s unijním právem. Kromě toho, přitom jak jsou nastaveny, patrně neexistuje vztah mezi vzniklým narušením profesní kariéry a jeho vlivem na výši důchodu kompenzovaným prostřednictvím určitého procentního podílu.
- 16 Také skutečnost, že se tyto požadavky nevztahují na ženy, předpokládá, že je sporný příspěvek, který je určený ke kompenzaci narušení profesní kariéry, poskytován dokonce i ženám, jejichž profesní kariéra ovlivněna nebyla. Je třeba mít na paměti, že tento příspěvek je nastaven jako procentní podíl z důchodu, takže je výhodnější pro ty, kteří mají vyšší úroveň příjmů (a tudíž i lepší důchody), navzdory tomu, že by bylo vhodné vzít v úvahu, že právě v této sociální skupině má výchova dětí na profesní kariéru rodičů nejmenší vliv, neboť mají možnost si zaplatit péči od zdrojů mimo rodinu. V krajním případě se může stát, že rodičům, kteří mají málo placenou práci, a výchova dětí je postavila mimo pracovní trh, nevznikne nárok na žádný důchod, takže nebudou mít nárok ani na příspěvek. Jedná se o úvahy, které jsou v jistém smyslu okrajové, zatímco objem veřejných prostředků, který si žádá vyplácení dotčeného příspěvku, je zajisté značný.
- 17 Navíc je třeba zdůraznit, že příspěvky oběma rodičům jsou neslučitelné a v případě, že by nárok na příspěvek měli oba:

- a) pokud jsou oba rodiče ženy, přizná se té, která pobírá veřejný důchod, jehož celková částka je nižší;
- b) pokud jsou oba rodiče muži, přizná se tomu, který pobírá veřejný důchod, jehož celková částka je nižší;
- c) pokud je jeden rodič žena a druhý muž, muži se přizná pouze tehdy, když je celková částka důchodů přiznaných muži nižší než celková částka důchodů ženy.
- 18 V dotčené věci nevystává problém se souběhem a slučitelností příspěvků, ale pouze s nárokem muže na příspěvek kvůli tomu, že jsou na něj kladeny požadavky, které nesplňuje, a které na ženy k tomu, aby měly na příspěvek nárok, kladeny nejsou.
- 19 Nicméně se jeví jako relevantní údaj, že zákon nyní stanoví neslučitelnost příspěvku pro oba rodiče, takže pokud by měli na příspěvek nárok oba, příspěvek doplní vždy ten důchod, který bude nižší. V tomto smyslu, vzhledem k tomu, že rozdíl ve výši důchodů žen a mužů je právně definován jako rozdíl mezi průměrnou částkou důchodů mužů a žen, je namísto se tázat, zda by k dosažení cíle dorovnání stanoveného zákonem (rozdíl ve výši důchodů žen a mužů nepřesahující 5 %) stačilo přiznávat sporný příspěvek pouze k nižším důchodům, nehledě na pohlaví rodiče.
- 20 Otázkou tedy je, zda lze uvedené požadavky, které zavádějí rozdíl v závislosti na pohlaví příjemce, považovat za slučitelné se zásadou rovnosti mužů a žen vzhledem k tomu, že „zásada rovnosti nebrání zachování nebo přijetí opatření poskytujících zvláštní výhody ve prospěch nedostatečně zastoupeného pohlaví“ (článek 23 Listiny). Rovněž vyvstává pochybnost, zda by bylo možné mít za to, že tyto požadavky představují případy vyloučení ze zásady rovného zacházení zakotvené v čl. 7 odst. 1 písm. b) směrnice 79/7/EHS.